

การประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่ : ไวยากรณ์ การสื่อสาร และการกลายเป็นคำไวยากรณ์

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

wunchalee7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่ที่พูดในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ไวยากรณ์ การสื่อสาร และการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ข้อมูลการวิจัยเก็บรวบรวมจากชุมชนไทใหญ่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก วิธีการเก็บข้อมูลโดยการชักข้อมูลภาษาจากผู้พูดภาษาไทยจำนวน 3 ราย เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือรายการคำประสมจำนวน 1,000 คำ และการวิเคราะห์ภาษาใช้แนวทางทฤษฎีหน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษาและอรรถศาสตร์ปริชาน ผลการวิจัยพบว่ามีไวยากรณ์การประสมสร้างคำที่แสดงวากยสัมพันธ์ประโยค/ภาคแสดง วลี กริยาเรียง และนามเรียง ซึ่งแต่ละกลวิธีมีลักษณะย่อยหลายลักษณะ มีการสื่อสารที่สื่อบทบาทและคุณสมบัติ และมีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่แสดงขั้นตอนอย่างน้อย 4 ขั้นตอนได้แก่ คำนาม คำบ่งกลุ่มนาม คำบ่งนามวิเศษณ์ และคำบ่งกริยา

คำสำคัญ: การประสมสร้างคำ, ไวยากรณ์, การสื่อสาร, การกลายเป็นคำไวยากรณ์

บทนำ

ชาติพันธุ์ไทใหญ่ (Tai Yai) ไตโหลง “เงี้ยว” หรือฉาน¹ ซึ่งในบทความนี้จะเรียกว่าไทใหญ่เนื่องจากเป็นชื่อที่รู้จักต่อคนไทยทั่วไป ไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทกะได มีถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของจีน รัฐอัสสัมของอินเดีย ทางตอนเหนือและรัฐฉานของเมียนมา และทางภาคเหนือของประเทศไทย ชาวไทใหญ่มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง มีอัตลักษณ์การแต่งกาย กิจกรรมทางประเพณีมักเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและความผูกพันอยู่กับวัดพุทธเป็นอย่างมาก

ชาวไทใหญ่ในประเทศไทยได้อพยพจากรัฐฉานซึ่งมีอาณาเขตติดกับประเทศจีน ไทย และลาว โดยอพยพมาจากเมืองเชียงตุงทางตอนเหนือและเมืองตองยีทางตอนใต้ ชาวไทใหญ่จากเมืองเชียงตุงเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่หลายจังหวัดในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย อันได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ และพะเยา [1] ส่วนชาวไทใหญ่จากเมืองตองยีเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่างที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จึงกล่าวได้ว่าชาติพันธุ์ไทใหญ่ในประเทศไทยแบ่งได้เป็นสองกลุ่มจากแหล่งที่มาได้แก่ ไทใหญ่ภาคเหนือตอนบนจากเมืองเชียงตุง และไทใหญ่อำเภอแม่สอดจากเมืองตองยี

ที่ผ่านมาการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยใหญ่ในประเทศไทยจำนวนไม่น้อย ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับภาษาไทยใหญ่ภาคเหนือตอนบน ที่สำคัญ อาทิ การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของภาษา เช่น [2-4] การศึกษาเกี่ยวกับพจนานุกรม เช่น [5-7] และการศึกษาเกี่ยวกับคำและคำศัพท์ เช่น [8-10] ส่วนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยใหญ่อำเภอแม่สอดนั้นยังไม่ปรากฏ สิ่งสำคัญในการศึกษาภาษาตระกูลไทคือเรื่องระบบการประสมสร้างคำ งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการประสมสร้างคำในภาษาตระกูลไท อาทิ [11-14] ได้แสดงลักษณะไวยากรณ์ที่หลากหลายและสะท้อนโลกทัศน์และวัฒนธรรมในแง่มุมต่างๆ เช่น ระบบอนุกรมวิธานพื้นบ้านเกี่ยวกับหมวดหมู่สิ่งต่างๆ (folk taxonomic system of spatial entities) การจำแนกหมวดหมู่ที่ซับซ้อน (complex categorization) การสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) การปฏิบัติและความเชื่อทางวัฒนธรรม (cultural concept & practices) ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (folk wisdom) ฯลฯ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าในการศึกษาการประสมสร้างคำภาษาไทยใหญ่นั้น จะแสดงลักษณะไวยากรณ์ที่หลากหลายเช่นภาษาตระกูลไทอื่นๆ หรือไม่ นอกจากนี้การสร้างคำในภาษาไทยใหญ่สามารถพิจารณาในแง่ของการสื่อสารและการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้อย่างไร ซึ่งผลการวิจัยในสองประการหลังนี้นับเป็นการขยายผลและความก้าวหน้าในการศึกษาการสร้างคำในภาษาตระกูลไท

¹ ดูเรื่องชื่อเรียกเพิ่มเติมได้ที่ [9]

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยพื้นฐานทางด้านมนุษยศาสตร์ที่ใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ ข้อมูลการวิจัยเก็บรวบรวมจากชุมชนไทใหญ่ ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ระหว่างเดือนตุลาคม 2559 - เมษายน 2560 ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยการชักข้อมูลภาษา (illiciting) จากผู้พูดภาษาไทยใหญ่จำนวน 3 ราย อายุระหว่าง 40-70 ปี โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือรายการคำประสมจำนวน 1,000 คำ (พัฒนาขึ้นจากการรวบรวมคำประสมในภาษาไทยใหญ่ที่พูดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน) และการวิเคราะห์ภาษาใช้แนวทางทฤษฎีหน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา [15] และอรรถศาสตร์ปริชาน [16,17]

ผลและอภิปรายผล

การประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่สามารถแสดงลักษณะที่สำคัญทางไวยากรณ์ 3 ลักษณะ ได้แก่ ไวยากรณ์ (grammatical) การสื่อสาร (communicative) และการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization)

ไวยากรณ์

ในทางไวยากรณ์นั้น การประสมคำวิธีวากยสัมพันธ์ เป็นการนำเอาคำมาประสมกันโดยมีวากยสัมพันธ์เป็นในลักษณะของประโยคหรือวลี ซึ่งแตกต่างกันในเรื่องของโครงสร้าง (structure) ความสัมพันธ์เชิงไวยากรณ์ (syntactic relation) และความสัมพันธ์เชิงอรรถศาสตร์ (semantic relation) ดังนี้

1. ลักษณะประโยค/ภาคแสดง (clause/predicate) แสดงโครงสร้างหน่วยนามร่วม (argument structures) ซึ่งเป็นคู่ของบทบาททางไวยากรณ์ (grammatical roles) อันได้แก่ ประธาน กรรมตรง กรรมอ้อม ภาคแสดง และวิเศษณ์ (adverbial) และบทบาททางอรรถศาสตร์ (semantic roles) เช่น ผู้กระทำ (agent) ผู้ทรงสภาพ (patient) ผู้รับรู้ (dative) เครื่องมือ (instrument) สถานที่ (locative) ฯลฯ เจกเช่นที่ปรากฏในประโยค ดังตัวอย่าง

(1) หลูก-เฮิน	ลูก-เรียน	‘นักเรียน’
ห้วง-หลี่	ร่าง-ดี	‘สวย’
โต-ตึด-ต๊อง	ตัว-ติด-ท้อง	‘พยาธิ’
โหมก-ย้อม-ซบ	แท่ง-ย้อม-ปาก	‘ลิปสติก’
สืบ-แต่่ง	สืบ-แท่ง	‘ต่อ’
แหม่น-จ้อ	แหม่น-ใจ	‘ถูกใจ’

2. ลักษณะวลี (phrase) แสดงโครงสร้างคำหลักและหน่วยขยายเจกเช่นที่ปรากฏในนามวลี บุพบทวลี และกริยวลี ดังตัวอย่าง

(2) เล็ก-เผิก	เหล็ก-เผือก	‘สังกะสี’
เหม่อ-พุก	เมื่อ-พรั่ง	‘พรั่งนี้’
คี-ถี่	ชี-ถี่ (บอย-ถี่)	‘ชีเหนียว’

3. ลักษณะกริยาเรียง (serial verb) แสดงวากยสัมพันธ์เหมือนกับที่ปรากฏในกริยาเรียง² อาทิ กริยาลักษณะ-กริยากระทำ กริยากระทำ-กริยาผล กริยาหลัก-กริยาประโยคเต็มเต็ม กริยาประโยคลูกโซ่-กริยาประโยคลูกโซ่ ดังตัวอย่าง

(3) นอน-กว้าง	นอน-ละเมอ	‘ละเมอ’
เฮ้า-ต้าย	เอา-ตาย	‘ฆ่า’

² ดู [18]

ไค-โห

ใคร่-หั่วเราะ

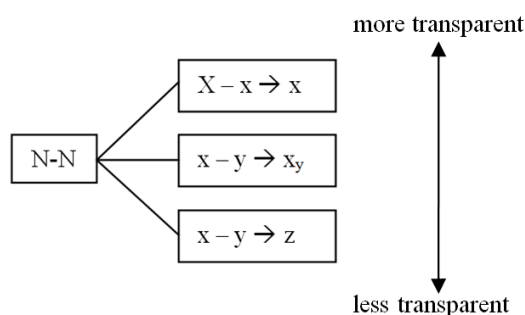
‘หั่วเราะ’

ก่าง-เท็ก

กาง-ปล่อย

‘รฺนุ/หน้าไม้’

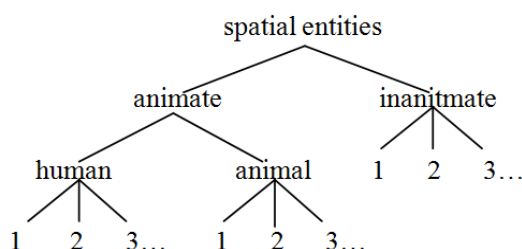
4. ลักษณะนามเรียง (serial noun) เป็นการสร้างคำที่โดดเด่นมากเนื่องจากแสดงความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ที่หลากหลายและซับซ้อน จึงจำเป็นต้องอธิบายโดยใช้สัญลักษณ์ในรูปของสูตร ซึ่งพบว่ามีด้วยกัน 3 รูปแบบหลักที่แสดงระดับของความโปร่งใสของความหมายจากมาก (more transparent) ไปสู่น้อย (less transparent) ดังแผนภูมิต่อไปนี้

รูปที่ 1 แสดงสูตรรูปแบบความสัมพันธ์ของคำประสมกลวิธีนามเรียง

4.1 การประสมคำกลวิธีนามเรียงสูตร $X-x \rightarrow x$ แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายที่คำหลักหรือคำแรกเป็นคำบ่งกลุ่มนาม (class term) ³ ซึ่งเป็นคำในระดับที่เหนือกว่า (superordinate term) คำขยายที่ปรากฏตามซึ่งเป็นคำในระดับที่ต่ำกว่า (subordinate term) ซึ่งคำขยายนั้นสามารถปรากฏโดยลำพังเป็นตัวแทนของทั้งคำประสมได้ คำประสมในสูตรนี้แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายได้แก่

4.1.1 ชนิด-สมาชิก เป็นความสัมพันธ์ที่คำหลักแสดงชนิดของคำขยาย คำประสมในลักษณะนี้ปรากฏเป็นลักษณะเด่นของภาษาตระกูลไท โดยทั่วไปแล้วมนุษย์จะจำแนกชนิดของสิ่งต่างๆ เมื่อพบเห็น และระบุออกมาเป็นชื่อต่างๆ [17] แต่ในภาษาตระกูลไทแสดงพฤติกรรมการจำแนกที่ซับซ้อนด้วยการระบุกลุ่มหรือชนิดของชื่อสิ่งต่างๆ อีกชั้นหนึ่งวางไว้หน้าชื่อนั้นๆ กลุ่มหรือชนิดเป็นคำในระดับที่สูงกว่าในระบบการจำแนกแบบอนุกรมวิธาน (taxonomic categorization) ของสรรพสิ่งรูปธรรม (spatial entity) ซึ่ง สรรพสิ่งรูปธรรมจำแนกออกเป็นสิ่งมีชีวิต (animate) และสิ่งไม่มีชีวิต (inanimate) สิ่งมีชีวิตจำแนกเป็นมนุษย์ (human) และสัตว์ (animal) เป็นต้น [15] ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

รูปที่ 2 แสดงระบบการจำแนกแบบอนุกรมวิธานสรรพสิ่งรูปธรรม

³ คำบ่งกลุ่มนามแตกต่างจากคำลักษณะนาม ที่หน้าไวยากรณ์ กล่าวคือ คำบ่งกลุ่มนามจำแนกนามในคำประสม ในขณะที่คำลักษณะนามจำแนกนามในวลี ดังนั้นจึงปรากฏในโครงสร้างไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน ดูรายละเอียดของคำบ่งกลุ่มนามในภาษาไทยได้ใน [19]

ในภาษาไทยใหญ่มีคำประสมประเภทนี้จำนวนมากเช่นเดียวกับภาษาตระกูลไททั่วไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) กอก-ไทย	โก-ถั่ว	'ถั่ว'
กอก-บอย	โก-กระบวย	'กระบวย'
กอก-ผ่าน	โก-แก้วน้ำ	'แก้วน้ำ'

การประสมคำในลักษณะ ชนิด-สมาชิก ทำให้ทราบว่าชาวไทใหญ่มีโลกทัศน์หรือทัศนะในการมองโลกแวดล้อมที่แสดงอัตลักษณ์แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นๆ อย่างไร เช่นว่าในขณะที่ชาติพันธุ์อื่นๆ มองกระต่ายเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง แต่ชาวไทใหญ่มองตะขาบว่าเป็นสัตว์จำพวกเดียวกับแมลงหรือแมง มองเสเดว่าเป็นผลไม้ชนิดหนึ่ง มองเฮโรอินว่าเป็นยาชนิดหนึ่ง เป็นต้น จึงมีคำประสมดังต่อไปนี้

(5) แมง-จะลาบ	แมง-ตะขาบ	'ตะขาบ'
หมาก-จะหลี่	ผล-เสเด	'เสเด'
ยา-ฝิ่น	ยา-ฝิ่น	'เฮโรอิน'

นอกจากนี้คำประสมประเภท ชนิด-สมาชิก ยังแสดงการจำแนกที่ซับซ้อน ซึ่งอธิบายได้ใน 2 ลักษณะได้แก่ การจำแนกที่มากกว่าหนึ่งชั้น และการขยายหมวดหมู่ ดังนี้

4.1.1.1 การจำแนกมากกว่าหนึ่งชั้น มักแสดงด้วยคำเรียกชีวภาพ โดยตำแหน่งคำแสดงชนิดจะตามด้วยคำสมาชิก รองลงไปมากกว่าหนึ่งระดับ ดังแสดงเป็นตัวอย่างต่อไปนี้ โดยมีหมายเลขแสดงชั้นการจำแนก

(6) ตัน ¹ -ผัก ² -หมี ³	ตัน-ผัก-หอม	'หอม'
กอก ¹ -ไทย ² -อ่า ³	โก-ถั่ว-อ่า	'อ่า/กระโดน'

4.1.1.2 การขยายหมวดหมู่ ของคำสมาชิกไปเป็นคำในหมวดหมู่อื่นๆ ในเชิงอุปลักษณ์ (metaphorically) แสดงให้เห็นทัศนะในการมองสิ่งต่างๆ ของชาวไทใหญ่ที่เป็นเอกลักษณ์ ยกตัวอย่างมองว่าสิ่งของเช่น กระดุม ระเบิด ลูกแก้ว หิน อีฐ ฯลฯ เป็นผลเหมือนผลไม้ทั่วไปจากรูปทรง จึงมีการสร้างคำประสมดังตัวอย่าง

(7) หมาก-ต่อม	ผล-กระดุม	'กระดุม'
หมาก-หิน	ผล-หิน	'หิน'
หมาก-อู๊ด	ผล-อีฐ	'อีฐ'

ในประเภทเดียวกันนี้ มีสรรพสิ่งกลุ่มหนึ่งที่จัดเป็นพวกสิ่งปฏิกูล คือ คี'ซี' จึงใช้เป็นคำระบุกลุ่มนามหน้าคำประสมดังตัวอย่าง

(8) คี'-ไค	ซี'-โคล	'โคล'
คี'-หลิน	ซี'-ดิน	'ดิน'

4.1.2 รูป/ทรง-สิ่ง เป็นความสัมพันธ์ที่คำหลักแสดงรูปทรงของสิ่งที่เป็นคำขยาย ดังตัวอย่าง

(9) แลน-ยา	มาน-ยาสูบ	'ยาสูบ/บุหรื'
โป้ง-งาไล	ห้วง-นรก	'นรก'

4.1.3 เพศ-สิ่ง เป็นความสัมพันธ์ที่คำหลักแสดงเพศหญิง ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับเพศจริงของสิ่งที่เป็นคำขยาย ซึ่งมักพบเป็นสัตว์ ดังตัวอย่าง

(10) อี'-ฮุย	อี'-ชนี	'ชนี'
อี'-ฮอก	อี'-ลูกฮอด	'ลูกฮอด'

4.2 การประสมคำกลวิธีนามเรียงสูตร $x-y \rightarrow x_y$ แสดงความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงลักษณะที่เฉพาะเจาะจงลงไปของคำหลัก เฉพาะคำขยายเพียงคำหนึ่งไม่สามารถเป็นตัวแทนของคำประสมทั้งคำได้ซึ่งต่างจากคำประสมในสูตรแรก คำประสมสูตรนี้แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายที่หลากหลายมากกว่าสูตรแรก อย่างน้อยมีดังนี้

4.2.1 รวม-ส่วน เป็นความสัมพันธ์ที่คำหลักแสดงส่วนรวมทั้งหมดของคำขยายซึ่งเป็นชิ้นส่วนหรือภาคส่วน คำประสมประเภทสร้างโดยผ่านกระบวนการปริชาน (cognitive) ที่เรียกว่า นามนัย (metonymic) ในความหมายของ Lakoff and Johnson [16] และ Lakoff [17] นั้น นามนัยคือการที่ชิ้นส่วนหรือภาคส่วนของสิ่งหนึ่งๆ ซึ่งมีความโดดเด่นกว่าส่วนอื่นๆ ถูกนำมาเป็นชื่อของสิ่งนั้นๆ แทนส่วนรวมทั้งหมดของสิ่งนั้น ซึ่งกระบวนการปริชานนี้สะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์และสังคมวัฒนธรรมของผู้พูดด้วย ในภาษาไทยใหญ่มีการนำชิ้นส่วนของสิ่งหนึ่งๆ มาใช้เป็นคำขยายระบุชนิดย่อยของคำหลัก ดังตัวอย่าง

(11) ไก่-โงง	ไก่-งวง	'ไก่อังว'
[ก่อ-ผี]-หมอก	[กอ-ปลี]-ดอก	'กระหล่ำดอก'

4.2.2 ส่วน-รวม เป็นความสัมพันธ์ที่คำหลักแสดงชิ้นส่วนหรือส่วนหนึ่งของคำขยาย ดังตัวอย่าง

(12) ต้อง-เซอ	ท้อง-เลื้อ	'กระเป๋าลื้อ'
ปิ่น-เม็ง	พื้น-เมื่อง	'ประวัติศาสตร์'

4.2.3 สิ่ง-สิ่งเปรียบ เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงสิ่งที่นำมาเปรียบกับคำหลัก โดยผ่านกระบวนการปริชานที่เรียกว่า อุปลักษณ์ (metaphorical) ในความหมายของ Lakoff and Johnson [16] และ Lakoff [17] นั้น อุปลักษณ์เป็นกระบวนการที่เราจะเข้าใจสิ่งหนึ่งๆ ได้ดีโดยอาศัยการเปรียบอ้างกับสิ่งอื่นที่คล้ายกันแต่มีความซับซ้อนน้อยกว่า มีความเป็นรูปธรรมมากกว่า และเข้าใจได้ง่ายกว่า ซึ่งกระบวนการ ปริชานนี้สะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์และสังคมวัฒนธรรมของผู้พูดด้วยเช่นกัน ตัวอย่างดังนี้

(13) ป่า-ฝ่า	ปลา-ฝ่า	'ตะพานน้ำ'
[เฮอ-บิ่น]-[แมง-ป่อ]	[เรือ-บิ่น]-[แมลง-ป่อ]	'เฮลิคอปเตอร์'

4.2.4 สิ่ง-รูปทรง เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงรูปร่างที่ผิดไปจากปกติของคำหลัก ดังตัวอย่าง

(14) เคา-เส้น	ขนม-เส้น	'ขนมจีน'
ผัก-แห่วน	ผัก-แ่วน	'ผักแว่น'

4.2.5 สิ่ง-สี เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงสีของคำหลัก ดังตัวอย่าง

(15) โถ้-เขว	ถั่ว-เขียว	'ถั่วเขียว'
โนก-เขว	นก-เขียว	'นกแก้ว'

4.2.6 สิ่ง-วัสดุ เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงวัสดุที่ใช้ทำสิ่งที่คำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(16) หอ-คำ	หอ-ทอง	'พระราชวัง'
มอ-ด่าน	หม้อ-ถ่าน	'หม้ออลูมิเนียม'

4.2.7 สิ่ง-ภาษา เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงภาษาที่ใช้ทำสิ่งที่คำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(17) [เคา-มุ่น]-ทวย	[ข้าว-มุ่น]-ถั่ว	'ขนมถั่ว'
---------------------	------------------	-----------

4.2.8 สิ่ง-วัตถุประสงค์ เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงวัตถุประสงค์ของสิ่งที่คำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(18) หว่าน-เคา	ภาษา-ข้าว	'จาน'
หว่าน-น้ำ	ภาษา-น้ำ	'ถ้วย'

4.2.9 สิ่ง-เจ้าของ เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงเจ้าของของสิ่งที่คำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(19) เมือง-ไท	เมือง-ไทใหญ่	'รัฐฉาน'
ยา-หม่อง	ยา-ชายเมียนมา	'ยาหม่อง'

4.2.10 เจ้าของ-สิ่ง เป็นความสัมพันธ์ที่คำหลักแสดงเจ้าของของสิ่งที่คำขยายแสดง ดังตัวอย่าง

(20) เจ้า-บ้าน	เจ้าของ-บ้าน	'เจ้าบ้าน'
----------------	--------------	------------

4.2.11 สิ่ง-แหล่ง เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงแหล่งของสิ่งที่คำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(21) พัก-กาด	พัก-ตลาด	'พักกาด'
[หลูก-อ่อน]-จอง	เด็ก-วัด	'นักเรียน'

4.2.12 แหล่ง-สิ่ง เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงสิ่งของเด่นในสถานที่ที่แสดงด้วยคำหลัก ดังตัวอย่าง

(22) กาด-มอ	ตลาด-หม้อ	'ตลาดสด'
จอง-พะรา	วัด-พระ	'โบสถ์'

4.2.13 สิ่ง-สัญชาติ เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงสัญชาติของสิ่งที่คำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(23) ความ-ไต	ภาษา-ไทใหญ่	'ภาษาไทใหญ่'
โกน-เองกะเรด	คน-อังกฤษ	'ฝรั่ง'

4.2.14 คน-เพศ เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงเพศของคนที่คำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(24) โกน-จาย	คน-ชาย	'ผู้ชาย'
[หลูก-อ่อน]-จาย	[ลูก-อ่อน]-ชาย	'เด็กชาย'

4.2.15 สัตว์-ญาติ เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงเพศของสัตว์ที่คำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(25) ไต่-ป่อ	ตัว-พ่อ	'ตัวผู้'
เปิด-หม่ม	เปิด-แม่	'เปิดตัวเมีย'

4.2.16 ญาติ-สิ่ง เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงความเชี่ยวชาญของคำหลักญาติ ดังตัวอย่าง

(26) หม่ม-โค	แม่-ครัว	'แม่ครัว'
--------------	----------	-----------

4.2.17 กิจกรรม-สิ่ง เป็นความสัมพันธ์ที่คำขยายแสดงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคำหลักแสดง ดังตัวอย่าง

(27) ปอย-[สร้าง-ลอง]	งาน-[คน-สั่งสมความดี]	'งานบวชลูกแก้ว'
----------------------	-----------------------	-----------------

4.3 การประสมคำกลวิธีนามเรียงสูตร $x-y \rightarrow z$ แสดงความสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจนเท่าสองสูตรแรก หรือเรียกได้ว่ามีความหมายของคำประสมที่เฉพาะมาก ยากที่จะคาดเดาได้จากคำสมาชิก เนื่องจากเป็นคำประสมที่มีกลวิธีทางอ้อมไม่ตรงไปตรงมา เช่นในสองสูตรแรก จะเข้าใจได้ต้องอาศัยความรู้ที่เป็นเรื่องราวหรือกระบวนการ ตัวอย่างดังนี้

(28) ถัด-โป่ง	ธาตุ-โป่ง	'รูปภาพ'
กำ-ฟ้า	กรรม-ฟ้า	'โลก'

การสื่อสาร

ในทางการสื่อสารหรือวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) การสร้างคำประสมจะพิจารณาตามหน้าที่การสื่อสารของคำสมาชิกคำที่สองหรือคำขยาย โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ คำประสมสื่อบทบาท และคำประสมสื่อคุณสมบัติ

1. คำประสมสื่อบทบาท มีรูปแบบของคำประสมเป็น คำหลัก-บทบาท คำหลักบ่งถึงสิ่งต่างๆ และคำขยายแสดงบทบาทที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคน ดังตัวอย่าง

(29) โค-กิน	ของ-กิน (ของสำหรับกิน)	'อาหาร'
กิมไฮ-[แตบ-เห็บ]	กรรไกร-[ตัด-เล็บ] (กรรไกรสำหรับตัดเล็บ)	'กรรไกรตัดเล็บ'
โถง-[เช่า-โค]	ถุง-[ใส่-ของ] (ถุงสำหรับใส่ของ)	'กระเป๋'

2. คำประสมสื่อคุณสมบัติ มีรูปแบบของคำประสมเป็น คำหลัก-คุณสมบัติ คำหลักบ่งถึงสิ่งต่างๆ และคำขยายแสดงคุณสมบัติของคำหลัก อาทิ คุณภาพ รูปทรง สี ขนาด แหล่ง ฯลฯ ดังตัวอย่าง

(30) ป้า-เหน่า	ปลา-เหน่า (ปลามีคุณภาพไม่ดี/เหน่า)	'กะปิ'
ก่อง-[กั้น-ยาว]	กลอง-[กั้น-ยาว] (กลองมีรูปร่างลักษณะกั้นยาว)	'กลองยาว'
จื่อ-หล่า	ใจ-ดำ (ใจมีสีดำ)	'โกรธ'

การกลายเป็นคำไวยากรณ์

การศึกษาการประสมคำในภาษาไทยใหญ่แสดงให้เห็นถึงการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นตอน "การเลือนความหมาย" หรือที่ Givón [15] เรียกว่า "semantic bleaching" ขั้นตอนการแผ่ขยาย (generalization) ไม่ได้มีความเฉพาะเจาะจงอีกต่อไป และขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงหมวดหมู่ โดยมีทิศทางคือ จากคำนาม⁴ เปลี่ยนแปลงไปสู่หน่วยคำไวยากรณ์ อย่างน้อยได้แก่ คำบ่งกลุ่มนาม (class term)⁵ คำบ่งนามวิเศษณ์ (adjectival marker) และคำบ่งกริยา (verbal marker) ดังนี้

รูปที่ 3 แสดงแนวโน้มการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ในส่วนของขั้นตอนคำบ่งกลุ่มนามนั้น พบว่าสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนย่อยได้อีกหลายหลายมากกว่าขั้นตอนอื่นๆ ซึ่งมีจำนวนไม่เท่ากันในแต่ละคำที่พบว่ามีกรกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยใหญ่

ทั้งนี้ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับเกณฑ์การจำแนกหมวดหมู่คำของ Givón [15] ที่อาศัยความคงที่เป็นเกณฑ์พื้นฐานในการจำแนกคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ โดยหากจัดคำทั้งสามประเภทบนมาตราส่วนความคงที่ของเวลา (time-stability scale) จากประสบการณ์ของมนุษย์แล้ว คำนามจะอยู่ชั่วที่คงที่มากที่สุด คำกริยาจะอยู่ชั่วที่คงที่น้อยที่สุด ส่วนคำวิเศษณ์อยู่ตรงกลาง

กรณีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่พบในการศึกษาการประสมคำในภาษาไทยใหญ่ เช่น แมง 'แมง, แมลง' หมาก 'หมาก' และ คี 'ชี'

1. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แมง คำว่า แมง ในภาษาไทยใหญ่ตรงกับคำว่า แมง ในภาษาไทย ซึ่งพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2546 [21] ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "น. ชื่อสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่มีร่างกายแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วน ๒ คือ ส่วนหัวกับอกรวมเป็นส่วนเดียวกันส่วนหนึ่ง และส่วนท้องอีกส่วนหนึ่ง มีขา ๘ หรือ ๑๐ ขา ไม่มีหนวด ไม่มีปีก

⁴ ดูขั้นตอนที่เริ่มจากคำนามใน [20]

⁵ ดู [11] และ [19]

เช่น แมงมุม แมงดาทะเล แมงป่อง มักเรียกสับกับคำว่า แมลง ซึ่งคำว่า แมลง ก็ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “[มะแมลง] น. ชื่อสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง เมื่อร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนเห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ส่วนหัว ส่วนอก และส่วนท้อง มี ๖ ขา เป็นสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังพวกเดียวที่มีปีก ซึ่งอาจมี ๑ หรือ ๒ คู่ แต่อาจพบพวกที่ไม่มีปีกก็ได้ เป็นสัตว์ที่มีมากชนิดที่สุดในโลก มักเรียกสับกับคำว่า แมง”

คำว่า แมง ที่ปรากฏในคำประสมภาษาไทยใหญ่นั้นใช้ในทั้งสองความหมายดังกล่าว นั่นคือใช้แทน แมลง ด้วยดังตัวอย่าง

(31) แมง-กุงเก๊า	แมง-มูม	‘แมงมูม’
แมง-ร้อ	แมง-งอ	‘แมงป่อง’
แมง-พ่อง	แมลง-หรี	‘แมลงหรี’
แมง-มน	แมลง-วัน	‘แมลงวัน’

ในตัวอย่างข้างต้นนี้ แมงกุงเก๊า- และ แมง-งอ เป็นสัตว์จำพวก แมง ส่วน แมง-พ่อง และ แมง-มน เป็นสัตว์จำพวก แมลง แต่ชาวไทใหญ่ใช้ แมง เรียกสัตว์ดังกล่าวทั้งหมด

คำว่า แมง ได้กลายเป็นคำไวยากรณ์จากคำนามเป็นคำบ่งกลุ่มนาม เมื่อมาปรากฏในคำประสมแบบ ชนิด-สมาชิก ซึ่งขั้นตอนของการเป็นคำบ่งกลุ่มนามดังกล่าวนี้ได้ขยายหมวดหมู่ไปบ่งสัตว์ประเภทอื่นๆ อีกอย่างน้อย 2 ประเภท ได้แก่ คำบ่งสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังและคำบ่งสัตว์เลื้อยคลาน โดยสามารถแสดงขั้นตอนการขยายหมวดหมู่ทั้ง 3 ขั้นตอน ดังนี้

คำบ่งแมงและแมลง

คำบ่งสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง

คำบ่งสัตว์เลื้อยคลาน

รูปที่ 4 แสดงการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ แมง

1.2 คำบ่งแมงและแมลง เป็นคำบ่งกลุ่มนามประเภทแมงและแมลงโดยไม่แยกความแตกต่าง ดังตัวอย่าง

(32) แมง-กะเบ้อ	แมลง-ผีเสื้อ	‘ผีเสื้อ’
แมง-ป่อ	แมลง-ปอ	‘แมลงปอ’
แมง-ร้อ	แมง-ป่อง	‘แมลงป่อง’

1.2 คำบ่งสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง เป็นคำบ่งกลุ่มนามที่ขยายหมวดหมู่ไปบ่งสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังชนิดอื่นๆ ที่เป็นสัตว์ขนาดเล็กเช่นเดียวกับแมงและแมลง ดังตัวอย่าง

(33) แมง-ดุกดิก	แมง-กระดูกกระดูก	‘ลูกน้ำ’
แมง-เต็ก	แมง-พยาธิ	‘พยาธิ’

1.3 คำบ่งสัตว์เลื้อยคลาน เป็นคำบ่งกลุ่มนามที่ขยายหมวดหมู่จากสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังขนาดเล็ก ไปบ่งสัตว์เลื้อยคลานที่ไม่มีกระดูกสันหลังขนาดใหญ่ขึ้น ดังตัวอย่าง

(34) แมง-จะลาว	แมง-ตะขาบ	‘ตะขาบ’
แมง-เต็กเหลิน	แมง-พยาธิดิน	‘ไส้เดือน’

2. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า หมาก คำว่า หมาก ได้กลายเป็นคำไวยากรณ์จากคำนามเป็นคำบ่งกลุ่มนาม เมื่อมาปรากฏในคำประสมแบบ ชนิด-สมาชิก ด้วยเช่นเดียวกับ แมง ซึ่งขั้นตอนของการเป็นคำบ่งกลุ่มนามดังกล่าวนี้มีความหลากหลายมากกว่าคำว่า แมง กล่าวคือได้เกิดการขยายหมวดหมู่ออกไปอีกอย่างน้อยแยกเป็นขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ได้แก่ คำบ่งผลไม้ คำบ่งผลพืช คำบ่งวัตถุทรงกลม และคำบ่งอวัยวะทรงกลม ดังนี้

คำบ่งผลไม้

คำบ่งผลพืช

คำบ่งวัตถุทรงกลม

คำบ่งอวัยวะทรงกลม

รูปที่ 5 แสดงการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ หมาก

2.1 คำบ่งผลไม้ ในหน้าที่คำบ่งกลุ่มนามนั้นเริ่มจากการที่คำว่า หมาก ได้ผ่านเลื่อนความหมายและแผ่ขยายออก ไม่ได้มีความเฉพาะเจาะจงอย่างชัดเจนในการอ้างถึง ‘ต้นหมาก’ อีกต่อไป ซึ่งความหมายได้แผ่ขยายกว้างออกไปหมายถึงผลของต้นไม้ชนิดอื่นๆ ซึ่งรวมถึงผลของต้นไม้ที่มีรสหวานหรือที่เรียกว่า ‘ผลไม้’ ด้วย ดังหลักฐานในตัวอย่าง

(35) หมาก-มู้	หมาก-หมาก	‘หมาก’
หมาก-กลาง	หมาก-ขนุน	‘ขนุน’
หมาก-ตำก๊	หมาก-ตะขบ	‘ตะขบ’

จากตัวอย่าง หมาก มีความหมายเลื่อนและแผ่ขยายออกไปหมายถึงผลของต้นไม้ทั่วไป ไม่ได้ใช้อ้างถึงเฉพาะแต่ต้นหมากอีกต่อไป ดังนั้นในภาษาไทยใหญ่จึงนำมาประสมกับ มู้ ‘ต้นหมาก’ เพื่อเรียกผลของต้นหมากเช่นเดียวกันกับที่ปรากฏใช้เรียกผลของต้นไม้ชนิดอื่นๆ

2.2 คำบ่งผลพืช นอกจากเป็นคำบ่ง ‘ผลไม้’ ทุกชนิดแล้ว ยังพบว่า หมาก ยังคงมีการเลื่อนความหมายและแผ่ขยายความหมายที่กว้างออกไปอีก รวมถึงผลของพืชอื่นๆ ที่ทั้งกินได้และกินไม่ได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(36) หมาก-นอย	หมาก-บวบ	‘บวบ’
หมาก-แตง	หมาก-แตง	‘แตงไทย’
หมาก-พริก	หมาก-พริก	‘พริก’
หมาก-[ก้าย-ยอน]	หมาก-[กาย-คัน]	‘หมามุย’

จากตัวอย่าง หมาก ใช้บ่งผลของพืชตระกูลผักต่างๆ เช่น บวบ แตง พริก ฯลฯ และพืชกินไม่ได้

2.3 คำบ่งวัตถุทรงกลม ในการแผ่ขยายความหมายออกไปนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เป็นอุปลักษณ์ (metaphoric changing) ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงหมวดหมู่คำ โดยพบว่า หมาก ปรากฏใช้กับสิ่งที่ไม่ใช่พืชด้วย มักเป็นวัตถุที่มีลักษณะรูปทรงกลมหรือเป็นก้อนเป็นห้วคล้ายผลพืช ดังแสดงเป็นหลักฐานในตัวอย่าง

(37) หมาก-หิน	หมาก-หิน	‘หิน’
หมาก-อุต	หมาก-อิฐ	‘อิฐ’
หมาก-ตุ้ม	หมาก-กระดุม	‘กระดุม’
หมาก-โกยหลี่	หมาก-ลูกแก้ว	‘ลูกแก้ว’

2.4 คำบ่งอวัยวะทรงกลม ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า หมาก ใช้แผ่ขยายต่อไป ไปประสมกับอวัยวะคนที่มีรูปทรงกลมๆ ซึ่งปรากฏการแผ่ขยายในขั้นตอนนี้แตกต่างจากภาษาไทยทั่วไป โดยเฉพาะภาษาไทย ดังตัวอย่าง

(38) หมาก-โห	หมาก-ห้ว	‘หมวก’
หมาก-[โห-เหล็ก]	หมาก-[ห้ว-เหล็ก]	‘หมวกกันน็อค’

3. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า คี คำว่า คี ในภาษาไทยใหญ่ หรือ ชี ในภาษาไทย ได้กลายเป็นคำไวยากรณ์โดยมีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอนซึ่งมากกว่าคำว่า หมาก คือจากคำนาม เป็นคำบ่งกลุ่มนาม คำบ่งนามวิเศษณ์ และคำบ่งกริยาในที่สุด โดยในขั้นตอนของการเป็นคำนามแยกเป็นขั้นตอนย่อยได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ คำนามแท้ คำนามเชิงอุปลักษณ์ และคำนามเชิงอุปลักษณ์ขยายหมวดหมู่ สามารถแสดงด้วยแผนภูมิที่แสดงความแตกต่างของขั้นตอนใหญ่และย่อยทั้ง 6 ขั้นตอน ดังนี้

รูปที่ 6 แสดงการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ คี

3.1 **คำนามแท้** หมายถึง 'อุจจาระ' นำมาประสมกับสิ่งมีชีวิตเพื่อหมายถึงอุจจาระของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ ก่อนที่จะมีความหมายเปลี่ยนไปเป็นคำใหม่ ดังตัวอย่าง

(39) คี-แมงมอน	ขี้-แมลงวัน	'ไผ่เล็ก'
[คี-โป]-[คี-กวาย]	[ขี้-วัว]-[ขี้-ควาย]	'ปุ๋ยคอก'

3.2 **คำนามเชิงอุปลักษณ์** หมายถึงอุจจาระเชิงอุปลักษณ์ที่ขยายหมวดหมู่มาจากอุจจาระ ซึ่งมีความหมายกว้างขึ้น ไม่จำเพาะเจาะจงว่าต้องเป็นอุจจาระหรือสิ่งขี้ถ่ายทางทวารหนักอีกต่อไป เป็นการหมายถึง 'สิ่งขี้ถ่าย' ทางร่างกายจากส่วนอื่นๆ ด้วย เช่น หู จมูก ตา ฯลฯ ดังตัวอย่าง

(40) คี-หู	ขี้-หู	'ขี้หู'
------------	--------	---------

3.3 **คำนามเชิงอุปลักษณ์ขยายหมวดหมู่** ขยายหมวดหมู่จากสิ่งขี้ถ่ายกว้างออกไปอีก ไปปรากฏใช้กับสิ่งที่นอกเหนือจากสิ่งมีชีวิต หมายถึง 'สิ่งขี้ถ่ายของสิ่งไม่มีชีวิต' ดังตัวอย่าง

(41) คี-ฟ้า	ขี้-ฟ้า	'เมฆ'
คี-หลิน	ขี้-ดิน	'เศษดิน'

3.4 **คำบ่งกลุ่มนาม** เปลี่ยนแปลงมาจากหมวดหมู่คำนาม เป็นคำไวยากรณ์ที่บ่งหมวดหมู่ 'สิ่งขี้ถ่าย' ดังตัวอย่าง

(42) คี-ไค	ขี้-ไค	'ไค'
------------	--------	------

3.5 **คำบ่งนามวิเศษณ์** เปลี่ยนแปลงมาจากหมวดหมู่คำบ่งกลุ่มนาม เป็นคำไวยากรณ์ที่บ่งให้คำกริยาสภาพการณ์ (state verb) เป็นนามวิเศษณ์ มีความหมายเชิงอุปลักษณ์หมายถึง 'คุณสมบัติเชิงลบ' ดังตัวอย่าง

(43) คี-ค่าน	ขี้-คร้าน	'ขี้เกียจ'
คี-ถี้	ขี้-ตระหนี่	'ขี้เหนียว'

3.6 **คำบ่งกริยาสภาพการณ์** เปลี่ยนแปลงมาจากหมวดหมู่คำบ่งนามวิเศษณ์ เป็นคำไวยากรณ์ที่บ่งให้กริยากระทำ (action verb) เป็นกริยาสภาพการณ์ มีความหมายเชิงอุปลักษณ์หมายถึง 'อาการเชิงลบ' ดังตัวอย่าง

(44) คี-เอ็ก	ขี้-สอึก	'สอึก'
คี-หลอน	ขี้-หลอก	'โกหก'

สรุปผลการวิจัย

ในทางไวยากรณ์ การประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่แสดงกลวิธีวากยสัมพันธ์ประโยค/ภาคแสดง วลี กริยาเรียง และนามเรียง กลวิธีประโยคแสดงโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงไวยากรณ์ และความสัมพันธ์เชิงอรรถศาสตร์ของประโยค กลวิธีวลีแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหลักและส่วนขยาย กลวิธีกริยาเรียงแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำกริยาสองคำ และกลวิธีนามเรียงมีความหลากหลายมาก จำแนกได้เป็น 3 กลุ่มความหมายที่แสดงได้ด้วยสูตร ได้แก่ 1) $X-x \rightarrow x$ 2) $x-y \rightarrow x^y$ และ 3) $x-y \rightarrow z$ ในทางการสื่อสารการประสมสร้างคำแสดงการสื่อบทบาทและการสื่อคุณสมบัติ ส่วนในการกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้น การประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่แสดงขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงหมวดหมู่อย่างน้อย 4 ขั้นตอนหรือหมวดหมู่ ได้แก่ คำนาม คำบ่งกลุ่มนาม คำบ่งนามวิเศษณ์ และคำบ่งกริยา โดยเห็นได้ชัดเจนจากกรณีคำประสมที่มีคำว่า แมง 'แมง/แมลง' หมาก 'หมาก' และ คี 'ชี' ปรากฏเป็นคำหลัก

กิตติกรรมประกาศ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) งบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ปีงบประมาณ พ.ศ.2560

เอกสารอ้างอิง

- [1] ศูนย์เรียนรู้ชาติพันธุ์ไทในล้านนา. สืบค้นจาก www.sri.cmu.ac.th/~lelc/index.php/2015-11-18-16-02-19. 2558.
- [2] บรรจบ พันธุเมธา. ลักษณะภาษาไทยใหญ่เทียบกับภาษาไทยกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระนคร. 2509.
- [3] วรณา จันทนาคม. ลักษณะของภาษาไทยใหญ่ (ได้อ้อ) ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2526.
- [4] เรณู วิชาศิลป์. ภาษาไทใหญ่ (ลูกไต-กวมไต). เชียงใหม่ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2546.
- [5] วีระพงศ์ มีสถาน. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยใหญ่. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. 2544.
- [6] สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. พจนานุกรมภาษาไทยใหญ่ ไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ-600 ปี พระญาติโลกราช /85 ปี. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 2552.
- [7] คณะพระสงฆ์ชาวไทยใหญ่. พจนานุกรมไทย - ไทใหญ่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2557
- [8] นันทริยา สาเอี่ยม. ศัพท์น่ารู้ในภาษาไทยใหญ่. นิตยสารไทย 5 (กรกฎาคม). เชียงใหม่ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2545; 50-52.
- [9] พรรณิดา ชันธพัทธ์. การศึกษาคำประสมในภาษาไทยใหญ่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณกรรม ล้านนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2548.
- [10] พรรณิดา ชันธพัทธ์. คำยืมภาษาอังกฤษในภาษาไทยใหญ่. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 2558.
- [11] อัญชลี สิงห์น้อย. คำนามประสม : ศาสตร์และศิลป์ในการสร้างคำไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.
- [12] U. S. Wongwattana. Word compounding in Tai Dam: A reflection of people world view and culture. Journal of Mekong Societies 2016; 12(2), 103-136.
- [13] U. S. Wongwattana. Syntactic compound words in Tai Kiang. MAUSYA: Journal of Humanities 2017; 21 (in press).
- [14] อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. ชื่อพืช โลกทัศน์ และภูมิปัญญาไทครั้งภูมิภาคเหนือตอนล่าง. วารสารอารยธรรมศึกษา โขง สาละวิน- 2560; ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 หน้า 261-286.
- [15] T. Givón. Syntax: An introduction. Vol I. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 2001.
- [16] G. Lakoff and M. Johnson. Metaphors We Live By. Chicago: The University of Chicago Press. 1980.
- [17] G. Lakoff. Women, Fire, and Dangerous Thing: What Categories Reveal about the Mind. Chicago: Chicago Press. 1987.

- [18] อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. ชุดกริยาในภาษาไทย: กริยาเรียงหรืออื่นใด. วารสารภาษาและวัฒนธรรม 2555; ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 หน้า 36-61.
- [19] อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. คำบ่งกลุ่มนาม. วารสารสงขลานครินทร์ (ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์) 2559; ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 หน้า 91-122.
- [20] อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. คำเรียกชื่อพืชแบบพื้นบ้านไทย: การศึกษาเชิงภาษาศาสตร์พจนานุกรมชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2557.
- [21] พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ ราชบัณฑิตยสถาน : 2556.